

POTENTIALS FOR CIVIL
SOCIETY ENGAGEMENT,
AND SUPPORT, FOR
CLEAN AIR REGIONS

EXAMPLE 1

Issue of air pollution in Tuzla

Study published in November 2013

TET Blocks G3-G6	NOx	PM _{2.5}	SO ₂	Total
Emissions (tonnes/year)	9,843	1,990	51,661	
Chronic mortality (life years lost)	755	327	3,835	4,918
Infant mortality (1 – 11 months, cases)	0	0	1	1
Chronic bronchitis, population aged >27, cases	35	15	180	231
Respiratory hospital admissions, all ages	3	1	13	17
Cardiac hospital admissions, all ages	24	10	122	157
Restricted activity days (RADs) working age	76,571	33,154	388,748	498,473
Work loss days	20,124	8,713	102,171	131,008
Child asthma	1,895	820	9,620	12,335
Child bronchitis	178	76	892	1,143

Converting the pollution health impacts in to monetary equivalent shows that TPP Tuzla generates annual health externality expenses in the range of 99 million EUR / year.

**HEALTH IMPACTS OF COAL FIRED POWER
GENERATION IN TUZLA**

Protests in front of Tuzla TPP end of 2013

- ▣ protest ispred Termoelektrane Tuzla
https://www.youtube.com/watch?v=2b3D_IXKJoM
- ▣ <https://zurnal.info/novost/17604/protesti-u-tuzli-gradani-prezivljavaju-ekoloski-teror>

PROTESTI U TUZLI: Građani preživljavaju ekološki teror

Objavljeno: 18.11.2013. u 15:46h

Razlog je, kako su naveli, indolentan odnos Elektroprivrede BiH prema građanima zapadnog dijela Tuzle, koji već decenijama preživljavaju ekološki teror

Campaign materials beginning of 2014

ZRAK JE KANCEROGEN DIŠITE SAMO AKO MORATE

Uticaj postojeće termoelektrane u Tuzli na zdravlje stanovništva ima cijenu koju trenutno plaća lokalno stanovništvo koje živi u područjima koja su pod direktnim štetnim uticajima iz TE. Ova cijena se plaća posredno kroz izgubljene godine života, oboljenja i liječenje stanovništva, degradaciju okoliša, te trajno izgubljene prirodne resurse. Dvije dodatne planirane termoelektrane, u Tuzli i u Banovićima, će i pored toga što bi to trebali biti moderniji pogoni, nastaviti štetno uticati na zdravlje stanovništva i degradaciju okoliša.

ZRAK JE KANCEROGEN DIŠITE SAMO AKO MORATE

ZRAK JE KANCEROGEN DIŠITE SAMO AKO MORATE

Ova brošura je urađena uz finansijsku pomoć Evropske unije i European Climate Foundation. Za sadržaj ove brošure odgovoran je isključivo Centar za ekologiju i energiju, te on ne predstavlja nužno stajalište Evropske unije ili European Climate Foundation.

cee
centar za ekologiju i energiju

www.ekologija.ba

DA LI STE ZNALI?

- Da se zagađenost zraka na otvorenom klasificira u Grupu 1 uzročnika karcinoma;
- da je Svjetska zdravstvena organizacija utvrdila da se uticaji zagađenog zraka na zdravlje ne ograničavaju samo na karcinome, nego se odnose i na smrtnost od srčanih problema, bronhitis, hospitalizaciju i druge učinke;
- da kvaliteta zraka u urbanom području Tuzle u određenim periodima u godini doseže II ili III kategoriju (zagađen ili veoma zagađen zrak), sa prekoračenjem dozvoljenih nivoa SO₂ od 400 µg/m³ (3 do 4 puta iznad najveće dozvoljene koncentracije);
- da je visoka izloženost SO₂ u današnje vrijeme prilično rijetka za veći dio Evrope, a da samo TE Tuzla godišnje emituje oko 50 000 tona SO₂;
- da su štetni uticaji iz TE Tuzla u 2013. godini povezani sa gubitkom 4.918 godina očekivanog životnog vijeka i ekonomskom štetom oko 99 mil. EUR;
- da će dvije nove TE u Tuzli i u Banovićima biti povezane sa 12.400 godina gubitka životnog vijeka i štetu u iznosu od 256 miliona EUR u periodu od 40 godina rada;
- da se procjenjuje da će u periodu od 2015. do 2030. god. pogoni u Tuzli i Banovićima izazvati kumulativni uticaj od 39.260 godina gubitka očekivanog životnog vijeka, brojne smrtno slučajeve i ukupnu štetu u iznosu od 810 miliona EUR.
- da su područja sa najplodnijim zemljištem, na kojima se humus stvarao milionima godina, devastirana i zagađena odlaganjem šljake i pepela iz termoelektrane Tuzla u količinama od 800.000 – 1.000.000 m³ godišnje;
- da je termoelektrana Tuzla u dosadašnjem periodu rada, na lokacijama Plane, Drežnik, Divkovići, Jezero I i Jezero II, na površini od 2.500.000 m² zemljišta odložila preko 28 miliona m³ šljake i pepela;

DA LI JE OVO BUDUĆNOST KOJU ŽELIMO?

DA LI STE ZNALI?

- da postoji Zakon o izdvajanju i usmjeravanju dijela prihoda poduzeća ostvarenog korištenjem hidroakumulacionih objekata Federacije Bosne i Hercegovine
 - da Član 2. tog zakona glasi „Javno preduzeće i druga pravna lica koja ostvaruju prihod korištenjem hidroakumulacionog objekta izgrađenog na potopljenom području, dužna su po odredbama ovog zakona plaćati naknadu.“
 - da Član 4. tog zakona glasi „Naknada se uplaćuje u budžet općine ili grada na čijem je području izgrađen hidroakumulacioni objekat.“
 - da su na osnovu tog zakona, samo za 2010. godinu, 7 općina u Hercegovini naplatile 41,4 milion KM:
Općina Konjic	cca 5,3 mil. KM
Općina Jablanica	cca 5,6 mil. KM
Općina Prozor-Rama	cca 9,5 mil. KM
Grad Mostar	cca 11,0 mil. KM
Općina Jajce	cca 4,5 mil. KM
Općina Tomislav Grad	cca 3,5 mil. KM
Općina Livno	cca 2,0 mil. KM
- da je tek nakon dugogodišnjeg sudskog procesa (tužba pokrenuta 2006. god. i okončana u 6. mjesecu 2012. god.) Elektroprivreda BiH kao naknadu za zagađenje zraka iz Termoelektrane Tuzla za period od 2002. do 2006. godine u kantonalni budžet uplatila samo 7,1 mil. KM + zatezne kamate (ukupno 13,2 mil. KM).

ZNAMO DA

Zagađenje zraka koje uzrokuju termoelektrane koje koriste ugalj kao pogonsko gorivo izazivaju karcinome.

ZNAMO DA ĆE

Ako se izgrade blok 7 u Tuzli i TE u Banovićima u narednih 50 godina doprinositi lošoj kvaliteti zraka u regionu i šire i uticati na skraćenje životnog vijeka stanovništva.

ZAHTIJEVAMO

- hitnu ugradnju opreme za odsumporavanje i dodatno prečišćavanje dimnih plinova iz postojećih blokova TE Tuzla u cilju smanjenja emisija SO₂, NO_x i prašine;
- da iz prihoda ostvarenih od proizvedene električne energije u TE Tuzla bude obezbijeđeno izdvajanje namjenskih finansijskih sredstava za poboljšanje uslova života u ugroženim lokalnim zajednicama;
- da se ne planira izgradnja novih TE, koje koriste ugalj kao pogonsko gorivo, za povećanje izvoza električne energije nego isključivo za potrebe privrede i građana BiH.

Law adopted

▣ October 2014

[http://www.fuzip.gov.ba/bundles/websitenews/gallery/files/119/149941459513_Zakon_o_izdvajanju_i_usmjeravanju_dijela_prihoda_preduze%C4%87a_ostvarenih_radom_termoelektrana_\(%E2%80%9ESlu%C5%BEbene_novine_Federacije_BiH%E2%80%9C,_broj__80_14\).pdf](http://www.fuzip.gov.ba/bundles/websitenews/gallery/files/119/149941459513_Zakon_o_izdvajanju_i_usmjeravanju_dijela_prihoda_preduze%C4%87a_ostvarenih_radom_termoelektrana_(%E2%80%9ESlu%C5%BEbene_novine_Federacije_BiH%E2%80%9C,_broj__80_14).pdf)

New protests

▣ February 2018

<https://www.6yka.com/novosti/odrzani-mirni-protesti-u-tuzli-u-borbi-za-cist-zrak-gradani-porucili-quotcist-zrak-a-ne-rakquot-foto>

▣ **POKRET ZA ČIST ZRAK!**

<https://www.facebook.com/groups/925722267576244/>

February 2019

Poštovani,

javljam se s molbama kolega iz Tuzle za moguću pomoć u organizaciji studijskog posjeta Hrvatskoj.

Kolege iz Centra za ekologiju i energiju potiču (www.ekologija.ba) Grad Tuzlu da počne subvencionirati poticanje zamjene sustava grijanja s grijanja na ugljen na grijanje na toplinske pumpe za obiteljske kuće.

Gradsko vijeće Tuzle je prije par dana usvojilo odluku kojom su u gradskom budžetu planirana sredstva za te aktivnosti i objavljen je dokument u kom su predloženi kriteriji za odabir korisnika, koji će 60 dana biti u javnoj raspravi.

Kolege iz Tuzle bi voljele dovesti delegaciju koju bi činili predstavnici gradske uprave u posjet Hrvatskoj te dobiti više informacija o Vašim iskustvima u provedbi srodnih javnih natječaja za sufinanciranje - o kriterijima, poteškoćama s kojima ste se susreli i s primjerima dobre prakse.

Studijski posjet bi se mogao održati bilo koji dan od 18. do 22. veljače, idealno u terminima od 12h u trajanju 2-3h ako je moguće.

Postoji li mogućnost da primite kolege i prenesete svoja iskustva i ako da odgovara li Vam koji od spomenutih termina?

Hvala i srdačan pozdrav,

Autumn 2019

- ▣ **Grad Tuzla: Javni poziv za dodjelu sredstava za sufinansiranje mjera smanjenja aerozagadenja**
<https://tuzlainfo.ba/index.php/novosti/item/18600-grad-tuzla-javni-poziv-za-dodjelu-sredstava-za-sufinansiranje-mjera-smanjenja-aerozagadenja/>
- ▣ <http://ekologija.ba/2020/09/18/tuzla-sbvencije-za-nabavku-kamina-na-pelet-toplotnih-pumpi-utopljavanje-objekata/>

EXAMPLE 2

Issue of ash disposal site Šićki Brod

PRESTANITE NAS TROVATI!

NE

**ODLAGALIŠTU ŠLJAKE I PEPELA
NA POVRŠINSKOM KOPU ŠIĆKI BROD**

Citizens

- **Građani protiv deponije šljake iz TE Tuzla**
<https://www.klix.ba/vijesti/bih/gradjani-protiv-deponije-sljake-iz-te-tuzla-7/160408090>
- **Protest građana Tuzle i Lukavca: Deponija šljake u Šićkom Brodu će nas ubiti**
<https://www.klix.ba/vijesti/bih/protest-gradjana-tuzle-i-lukavca-deponija-sljake-u-sickom-brodu-ce-nas-ubiti/190517123>
- <https://tuzlanski.ba/infoteka/gradjani-lukavca-u-borbi-protiv-izgradnje-nove-deponije-sljake/>
- <http://ekologija.ba/2018/12/26/prestanite-nas-trovati-gradani-zahitjevaju-od-politicara-u-tk-da-ispune-obecanja/>
- <https://www.frontslobode.ba/vijesti/ekologija/139548/lukavac-gradani-porucili-svim-sredstvima-sprijeciti-izgradnju-odlagalista-sljake-na-pk-sicki-brod>
- <http://www.bistrobih.ba/nova/2019/05/13/sicki-brod-poziv-na-protestni-skup-protiv-izgradnje-deponije-sljake-i-pepela/>

Political parties

- ❑ <https://rtvlukavac.ba/izgradnji-sljacista-protive-se-kantonalni-odbori-df-sdp-i-hdz-bih/>
- ❑ <https://sdbih.ba/novosti/enver-bijedic-upucujem-ostar-protest-povodom-odluke-elektroprivrede-bih-da-na-lokalitetu-pk-sicki-brod-izgradi-deponiju-sljake-i-pepela/>
- ❑ <https://tuzlainfo.ba/index.php/novosti/item/14875-df-tk-sprijeciti-izgradnju-odlagalista-sljake-i-pepela-na-podrucju-pk-sicki-brod/>
- ❑ <https://www.nasastranka.ba/bs/zvezdan-karadzin-te-tuzla-spremna-odustati-od-deponije-sicki-brod-park-prirode-sve-izvjesniji>
- ❑ <https://www.vecernji.ba/vijesti/protivljenje-pokusaju-da-se-na-lokaciji-pk-sicki-brod-planira-novo-odlaganje-sljake-i-pepela-1292760>

Municipal authorities

- ▣ <https://www.objektivno.ba/tuzla-porucila-ne-zelimo-nova-sljacista-i-slijeganja-tla-video/>
- ▣ <https://tuzlainfo.ba/index.php/novosti/item/12535-edin-delic-odlaganja-sljake-na-pk-sicki-brod-nece-i-ne-smije-bit/>

DEKLARACIJA

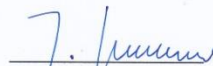
“ZA ZAŠTITU I OČUVANJE SPORTSKO-REKREACIONE ZONE ŠIČKI BROD“

Mi, potpisnici Deklaracije, smo svjesni činjenice da lokacija bivšeg površinskog kopa Šićki Brod, zahvaljujući oporavljenoj prirodi, čistim jezerima, te bogatom biljnom i životinjskom svijetu, ima sve predušlove da postane zelena oaza i pozitivan primjer prenamjene zatvorenih površinskih kopova.

Prostorni plan Tuzlanskog kantona i prostorni planovi Grada Tuzla i Općine Lukavac, propisuju da cjelokupna površina zatvorenog površinskog kopa Šićki Brod bude isključivo namijenjena za sportsko-rekreacione i turističke sadržaje.

Potpisivanjem ove Deklaracije, obavezujemo se da intenzivno radimo na uređenju ovog prostora, sa ciljem što skorijeg uspostavljanja sportsko-rekreacione zone koja će biti u funkciji građana Tuzlanskog kantona, ali i svih drugih koji žele da uživaju u prirodnom, zdravom i čistom okolišu, čime bi se obogatila i turistička ponuda naše regije.

Jasmin Imamović
Gradonačelnik

Nataša Perić
Predsjedavajuća GV Tuzla

Kadrija Hodžić
Premijer TK

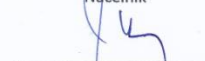

Slađan Ilić
Predsjednik Skupštine TK

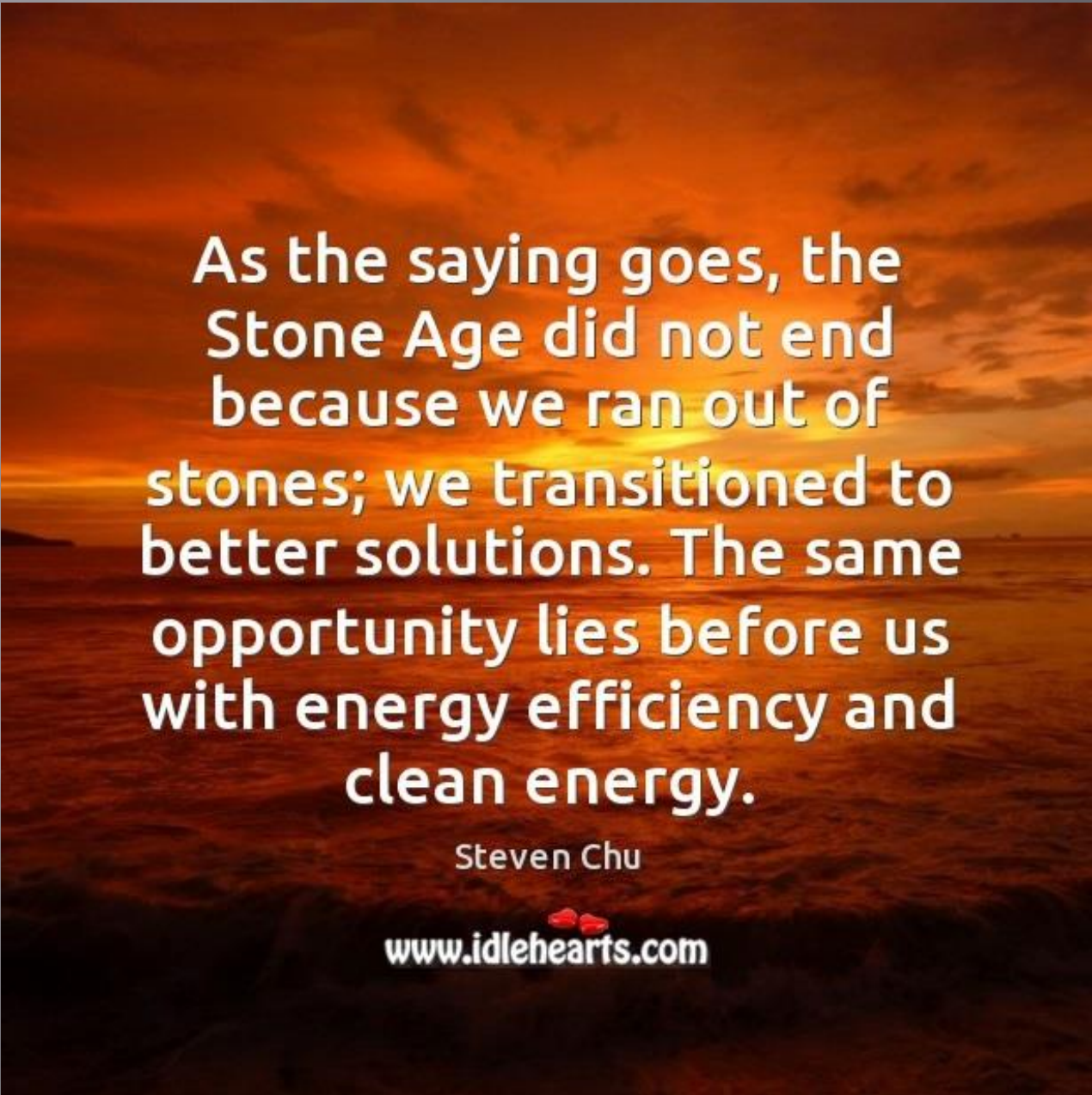

Edin Delić
Načelnik

Suad Salibašić
Predsjedavajući OV Lukavac

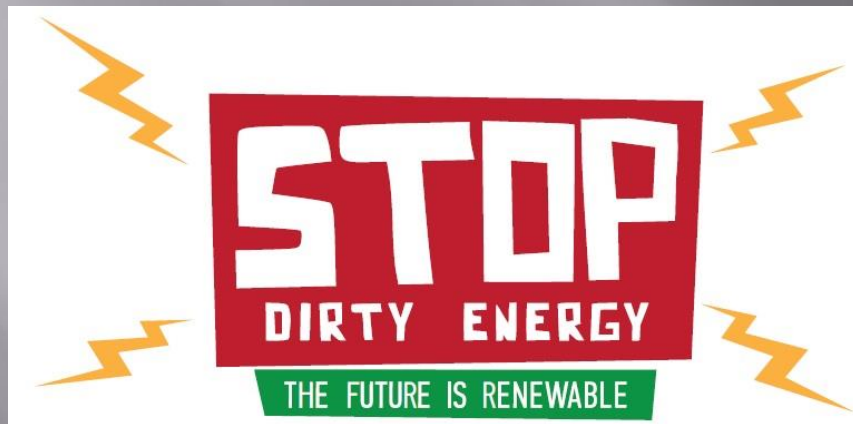
A sunset over a body of water with a quote by Steven Chu.

As the saying goes, the Stone Age did not end because we ran out of stones; we transitioned to better solutions. The same opportunity lies before us with energy efficiency and clean energy.

Steven Chu

www.idlehearts.com

Thank you.

Denis Žiško, denis.z@bih.net.ba, +387 61 140 655
<http://ekologija.ba/>